

Ա Ր Ա Ր Ա Տ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ՝ ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ՝ ՊԱՏՄԱԿԱՆ՝ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ և ԱԶԳԱՅԻՆ
Ա Մ Ս Ա Գ Ի Ր

ԹԵՄԻՒ՝ ԻԷ՝ ՏԱՐԻ՝ ՀԱՄԱՐ ԵՐԱՈՏԱԾԱԾԵՐՈՐԳՔ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1894 Թ՝

ԿՐՕՆԱԿԱՆ—ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

«ՅԱՆՈՒՆ ԲՐԻՍՏՈՍԻ

ԱՄԵՆԱՅՆ ԺՈՒՆՐ ԿՐԿՆԵՍՅԻ»

Եւ ես թէպէտ եւ եկի առ ձեզ,
նոքաբք, ոչ ըստ առաւելութեան
քննչ քանից իմաստութեան
սլատմել ձեզ զվկայութիւնս
Աստուծոյ. զի ոչ եթէ ի մտի
եղի զիտել քննչ ձեզ, քայց
միայն զՅիսուս եւ զնոյն ի
խաչ նշնաւ: Ա. Կորնթ. Բ. 1-2:

այց միայն զՅիսուս Բրիս-
տոս — ի՛նչպէս քաղցր է
և միանգամայն ի՛նչպէս
ծանր կրկնել այս խօսքե-
լորդ այն ժողովրդին, որ մի
որոշ հայեցակէտից զրե-
թէ նոյն տրամադրութիւն-
ներն ունի, նոյն հոգեկան և բարոյա-
կան վիճակը ինչ որ ունեցել է Առա-

քեայի կենդանի քարոզութեան ունկնդիր
Կորնթոսի համայնքը:

«Եւ ես տկարութեամբ և երկիւղիւ և դո-
ղութեամբ բազմաւ եղէ առ ձեզ», աւելաց-
նում է ս. Պօղոս այս խօսքերից յետոյ և
մեզ դժուար չէ բացատրել այդ տկարութիւ-
նը այդ երկիւղը: Կորնթոս մի վաճառաշահ
նաւահանգիստ էր, ժամանակի քաղաքակրթ-
ութեան, յոյն-հռոմէական աշխարհի կեդ-
րանում, վայելում էր այդ աշխարհի բոլոր բա-
րիքն ու չարիքը, մեծ հռչակ էր ստացել մա-
նաւանդ զուարճասէր, սանձարձակ երիտա-
սարգութեան ընծայած իւր զիւրութիւննե-
ներով, այդ մինչև իսկ այդ խնձօքի աւելցութիւն
առաջ եկած ապականութիւններով — և ահա
այդ քաղաքը նուաճելու էր եկել մութ ա-
րեւելքից մի խեղճ խորանախար, որի բոլոր ոյժը
բոլոր զէնքը մի անուն էր միայն՝ «Յիսուս»

Քրիստոս» ։ ինչպէ՞ս չտխարանար նա ինչպէ՞ս դող չեղնէր նորա սիրար : Աստուծոյ մասին կամենում էր նա վկայութիւն տալ մի հասարակութեան առաջ, որի բոլոր ուշն ու միաբեր գէպի աշխարհն էր ուղղութեամբ, դէպի նիւթականը : Պիտուն մարդոց փիլիսոփաների հետ պէտք է նա զործ ունենար, որոնք աշխարհի տակն ու զուխը քննել էին, ամեն բան գիտենալու յաւակնութիւն ունէին, մի ժողովրդի հետ, որ սովոր էր նոցանից իմաստուն խօսքեր լսել, բարձր գիտնական բաներով զբաղուել : Իսկ ինքը Պօղոս ինչ ունէր, ի՞նչ գիտէր, ուրիշ ոչինչ, «բայց միայն զՅիսուս Քրիստոս և զնոյն ի խաչ ելեալ» ։

Ճամանակը փոխուած է արդարեւ փոխուած են նաեւ շատ պայմաններ, բայց դրութիւնը նոյնն է : այսօր էլ նոյն տկարութիւնը, նոյն երկիւղը անկարող է չզգալ աւետարանի ամեն մի աշակերտ, որ Աստուծոյ վկայութիւնը գնելու է ելնում մի աշխարհի առաջ, որ իւր իմաստութեան վերայ մեծ համարումն ունի, շոյում է իւր ինքնասիրութիւնը, փայփայում իւր ախտերը, արեւելքից լինի նա եկած թէ արեւմուտքից, աշխարհի բոլոր գիտութեան և արուեստներին ծանօթ, թէ տգէտ մի անձն՝ նորա իմացածը, նորա քարոյածը մէկ է միշտ և միայն. « Յիսուս Քրիստոս և նոյն ի խաչ ելեալ » ։ Իսկ այդ խօսքերը արասանելուն պէս՝ նա պէտք է զգայ, որ աշխարհի իմաստութեամբ լի ականջների համար բոլորովին խորթ բան է ասում : Ուստի և ակամայից երկիւղը պաշարում է նորան : Սակայն այդ երկիւղը յուսահատութեան և վհատման երկիւղ չէ, եթէ նա Առաքեալի հետ մէկ տեղ կրկնել կարող է. « Եւ բանն իմ և քարոզութիւն ոչ պատիր բանիւք իմաստութեան, այլ արդեամբք հոգւոյն և զօրութեամբ » : Հոգի՝ ահա թէ ի՞նչն է, որ աշխարհը նուաճելու զօրութիւնն ունի, որ քրիստոնէական քարոզութիւնը արդիւնաւէտ կացուցանել կարող է : Եթէ այդ զօրութիւնը այդ արդիւնքը երեւան չէ գալիս, ոչ թէ նորանիցն է, որ Յիսուսի անունը, ճշմարտու-

թեան աւետարանը, իմաստութեան պատրանքին յաղթել չէ կարող, այլ որ նոյն ինքն այդ աւետարանը ոչ « արդեամբք հոգւոյն և զօրութեամբ » : այլ « պատիր բանիւք իմաստութեան » է քարոզուում :

Այսօր Արարի իրրեւ Մայր Աթոռի պատգամարկեր հայ ժողովրդի համար, կեանքի մի նոր շրջան սկսելու պատրաստակաւութեամբ՝ երբ մի հայեացք՝ է ձգում հին տարուայ և անցեալ տարիների վերայ, գիտում է ապագան, գիտում է և իւր շուրջ ցիր ու ցան հօտը՝ ի՞նչ է տեսնում արդեօք, շատ բան անմխիթար, շատ բան պակաս, շատ բան աննախանձելի վիճակի մէջ. տառապանք, արհաւիրք, նեղութիւն, աղիտութիւն, անկարգութիւն . . . բայց մի պակասութիւն, որ ամենից զգալին է և միակ անտանկին՝ այդ հոգու բացակայութիւնն է : Չկայ այն հոգին, որ ջերմութիւն և կենդանութիւն սփռէր, ընդարմացած անդամները շարժման մէջ դնէր, անկեալին ոյժ տար, վհատեալին եռանդ ներշնչէր, քնի մէջ ընկղմածին արթնացնէր, արբեալին զգաստացնէր, ստոր կրքերը զսպէր, ետական անարդ ձգտումների վերայ իշխող հանդիսանար, ոտքի հանէր բոլորին, ի մի բերէր, մի գաղափարի, մի սուրբ անուան տակ :

Մի սուրբ անուան տակ . . . Այդ սուրբ անունն իւր վերայ կրում է մեր ժողովուրդը, նա հեթանոս չէ, աւաղանին մկրտութեամբ նորա ամեն մի անդամն ընդունել է և պիտի պահէր այն հոգին, որ Քրիստոսի սուրբ անունն է բաշխում : Բայց Նա ընդունած չնորհքի հետ վարուում է այնպէս, ինչպէս վարուել է երբեմն Աորնթոսի նորադարձ համայնքը : Առաքեալը նորան մի անուն էր քարոզել, մի հոգի բաշխել, բայց « պատիր բանիւք իմաստութեան » և անձնական կրքերով զեկափարուող այդ համայնքը շատ ժամանակ չանցած՝ կանգնել պնդում էր, « ես Պօղոսեան եմ և միւսը՝ թէ ես Ապօղոսեան և այլ ոք՝ թէ ես Ափայեան և մի ուրիշը՝ թէ ես Քրիստոսեան » : բաժանելով այսպէս մի հոգին, փոխանակ Տիրոջ՝ ճառա-

ների երկրպագուն դառնալով փոխանակ իսկական աղբիւրից առնելու հողի և կեանք և ճշմարտութիւն՝ առուններին զիմելով և ապացուցանելով որ իսկական լոյսը դեռ չէ անհունում այլ կիսարաց բժառ աչքերով անորոշ անգոյն մի շամանդաղ է միայն նկատում։

! Մոյնը չէ՞ անուամ միթէ և մեր ժողովուրդը, նա էլ մի ինչ որ լոյսի ետեւից է ընկած, նորան էլ մի նոր քարոզութիւն է եղել և այդ քարոզութիւնը յառաջ է բերել բաժանումն հողիներին։ Մի շարք անուններ գոյնզգոյն գրօշակների վերայ գրելով՝ նա հակառակ ծանապարհներով դէպի մի նոր աշխարհ է առաջնորդում անջատ անջատ բանականներին։ Յայն տարբերութիւնն այն է միայն որ աշխարհի իմաստութեան հետեւող կորնթացիներին աւետարանի ճշմարտութիւնն էր քարոզում և նոքա տարբեր անունն տակ տարբեր հողով դէպի այդ ճշմարտութիւնը զիմելու ցանկութիւն ունէին, մինչդեռ այստեղ աւետարանին հետեւող մի ժողովուրդ աշխարհի իմաստութեանն է ծանօթացել, նորա կարապետներին է հետեւում։ «Իսկ արդ՝ բաժանեալ ինչ իցէ Քրիստոս» հարցնում էր առաքեալը և մենք ստիպուած ենք հարցնել. «Բաժան բան է միթէ ճշմարտութիւնը»։ Միթէ այն ճշմարտութիւնը որ մեր հայրերի համար ծանապարհ էր դէպի կեանք, դադարում է մեզ համար նոյնը լինելուց և այն անունը որ մեր հայրերի առաջնորդող գրօշակն էր զարդարում, նոցա հողի տալիս, նոյն հողով մի՛ սուրբ գործի համար ի մի ձուլում՝ նսեմացել է նոր անունների շուքի առաջ։ Ոգորմելի՛ անուններ, ոգորմելի՛ առաջնորդներ մի ոգորմելի ժողովրդեան ... ի՛նչ է նոցա զօրութիւնը, ո՞ր նոցա տուած արդիւնքը—հողին։ Ա՛նտանելի, արդէն հեղձուցիչ է այս նոր, արհեստական միջնորդը. իսկամաղ և կուրացուցիչ այս կարծեցեալ նոր լոյսը, անուն պէտք է որ հողի տայ, հողի պէտք է որ շունչ բերէ, ջերմութիւն և կեանք բերէ, որ իբրեւ մի թեթեւ զովարար զեփիւռ անցնէ մեր այս անապատ աշխարհի վերայից, ուժգին մի հողմ

դառնայ մէզն ու մաշլ փարատէ, փոթորիկ դառնայ ամպ ու կայծակ ժողովէ, ջնջէ, մաքրէ օդը, կենսաբեր անձրեւով երկիրը ցօղէ։

Մի անուն որ ի վեր է քան զամենայն անուն, «դի յանուն Յիսուսի Քրիստոսի ամենայն ծունր կրկնեացի»։ Նայն անունը, որ Միաճնի Տաճարի ճակատին է դրոշմած, դրոշմած ուրեմն և «Արարիչ ճակատին» միակ ճշմարիտ նշանաբանն է, միայն սուրբ, միայն երկրպագելի, միայն յաւիտենական ... Յիսուս Քրիստոս ... «Յիսուս Քրիստոս երէկ և այսօր, նոյն և յաւիտեան»։

Կ. ԱՐԵՂԱՅ ՏԷՐ ՄԿՐՏՁԵԱՆ.

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ՍՈՒՐԷ ԿԱՐԳԸ.

(Ըարունակութիւն *)

յաքանա բաւական է համոզուելու համար որ Եկեղեցու կարգ ու կանոն անփոփոխելի են. ժողովը կաթուղիկոսական վճռով կարող է թերին և պակասը լրացնել, նոյնը կարէ անել և կաթուղիկոսն ինքն, որ ժողովի իրաւասութիւնն առնողն է։ Սոր կանոնն պէտք է Եկեղեցու կանոնադրական սկզբունքի վրայ հաստատուի։ Կանոնը կվերանայ միայն այն ժամանակ, երբ նորա հիմունքն ու բարոյականացնելու սրբազործելու հանդամանքն այլ ևս չկայ, ըստ որում այլ ևս չի գործադրուիլ. Եթէ այդպէս չլինի, ինչպէս յաճախ շեշտեցինք, այն ժամանակ Եկեղեցու կարգ ու կանոնի ոյժը կկորչի և մարդկային կշառնայ, վասն զի Ս. Հոգու ներ-

* Տես նախընթաց համարում։

1. Բայց աւանդութեանց հակառակելոյ առաջնոց հարցն Սրբոց՝ ոչ այլ ինչ է պատճառ. քան թէ տգիտութիւնն եւ ինքնօրէն անճանաթ կամապաշտութիւնն։ Եւրոպայի. էջ. 71։